

SVET POD TRIGLAVOM 4

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

za prebivalce, obiskovalce, prijatelje in podpornike

LJUDJE V PARKU **NARAVA**
KAJ DELAMO **KULTURNA DEDIŠČINA**
NAŠI DONATORJI **ZIVLJENJE V PARKU**
INFORMACIJE **NARODNI PARK V SVETU**

10. OBLETNICA INFORMACIJSKEGA SREDIŠČA TNP NA LOGU V TRENTI IN ODPRTJE SOŠKE POTI 6. maj 2005

Uprava TNP se je odločila za postavitev osrednjega informacijskega središča narodnega parka po zgledu drugih parkov v Evropi. Sočasno je nastajal program razvoja doline Trente, katerega pobudnica je bila takratna občina Tolmin. Arhitekturno netipični osrednji objekt nekdanj italijanskega vojaškega kompleksa so leta 1989 preoblikovali po načrtih arhitekta Fedje Klavore in ga do julija 1995 uredili v informacijsko središče TNP. V njem so predstavljene naravne posebnosti edinega narodnega parka v Sloveniji. Svoje mesto v Domu je dobila tudi edinstvena etnološka zbirka o dolini Trente.

V odločitvi za ureditev osrednjega informacijskega središča v Trenti je bila zajeta želja, da bi pomagali v razvoju odmaknjeni in zapostavljeni dolini. V Domu Trenta so poleg osrednjega javnega dela tudi prostori za krajevne dejavnosti, turistično društvo in manjšo ambulanto. Informacijsko središče letno obišče 17.000 do 20.000 obiskovalcev. Zaradi zagotavljanja sredstev za delovanje središča so uredili prenočitvene zmogljivosti, tako da v dolini lahko bivajo večje organizirane skupine. V Domu Trenta dela sedem stalno zaposlenih domačinov.

Dom Trenta je v širši okolici postal znan po številnih kakovostnih kulturnih in drugih prireditvah. Poleg koncertov priznanih glasbenikov (Irene Grafenauer, študentov in profesorjev Dunajske filharmonije, tenorista Dušana Kobala itn.) je informacijsko središče gostilo veliko priložnostnih razstav, gledaliških in lutkovnih predstav ter prireditev lokalne skupnosti. Med drugim v informacijskem središču delujeta obe sekciji kulturnega društva Triglav Trenta, moški pevski zbor in gledališka skupina.

Desetletje je za razvoj kraja razmeroma kratko obdobje, vendar je v tem času dolina Trente dosegla velik napredek. Delovanje Triglavskega narodnega parka in Informacijskega središča ter vse dejavnosti, ideje in pobude, ki so bile organizirane ali izvedene, so v veliki meri pripomogle, da ima danes dolina podobo živega, urejenega in prijaznega kraja z zavirljivo ohranjenim naravo.

Osrednja slovesnost ob pomembnem jubileju je bila 6. maja 2005. Ob tej priložnosti smo odprli novo brv čez Vrsnik pri Mlinarju v Soči, ki je že peta nova brv na Soški poti. Glavno prireditev pred Domom Trenta, z nagovorom direktorja TNP Janeza Bizjaka in ministra Janeza Podobnika, so pomagali ustvariti otroci podružnične šole v Soči, folklorna skupina BC iz Bovca, godalni kvartet članov Slovenske filharmonije in domači pevski

Pionirji naravovarstva	4
Načrti in projekti	6
Zanimivosti iz narave	8
Prireditve in dogodki	9
Življenje v parku	10
Strani za mlade	14
Aktualno	16

zbor. Prireditve smo sklenili s svečanim odprtjem dokončane in opremljene Soške poti od izvira Soče do Bovca in z nagovorom predsednika Sveta TNP Tomaža Banovca, ki je bil tudi glavni pobudnik za Soško pot.

Marko Pretner
sponzorja slovesnosti v Trenti:

vinarstvo:
Dušan KRISTANČIČ
Medana

LJUBLJANSKE MLEKARNE

SVET POD TRIGLAVOM je časopis Triglavskega narodnega parka, namenjen njegovim prebivalcem, obiskovalcem, ljubiteljem in podpornikom.

Uprava Triglavskega narodnega parka
Ljubljanska cesta 27, 4260 Bled
Tel.: 04/ 578 02 00, faks: 04/ 578 02 01
E-pošta: triglavski-narodni-park@tnp.gov.si
www.tnp.si

Izdal in založil: Javni zavod Triglavski narodni park
Glavni in odgovorni urednik: Janez Bizjak

Uredil: Martin Šolar

Avtorji fotografij:

M. Albinini (str. 3, 13, 16), T. Bregant (str. 12),
J. Dobravec (str. 6), J. Kočan (str. 7, 8),
D. Koren (str. 7), G. Kutin (str. 2, 9),
J. A. Mihelič (naslovnica, str. 4, 5, 7, 10, 14, 16), U. Sever (str. 11),
M. Šolar (str. 2, 5, 7, 8, 13, 16), T. Štular (str. 10)

Lektoriranje: Jana Cedilnik

Oblikovanje in prelom: Boris Ahac

Tisk: Medium d.o.o., Žirovnica

Naklada: 4000 izvodov.

Tiskano na okolju prijaznem papirju.

Bled, avgust 2005

NOV SVET TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

Javni zavod Triglavski narodni park ima nov svet, ki se je konstituiral 23. maja 2005. Vanj so bili imenovani:

- **predstavniki ustanovitelja Vlade RS:**

dr. Marjan Vezjak

- predstavnik Ministrstva za okolje in prostor,
Silvester Gabršček

- predstavnik Ministrstva za kulturo,
Maksimiljan Mohorič

- predstavnik Ministrstva za kmetijstvo,
gozdarstvo in prehrano,

dr. Stanko Klinar

- predstavnik Ministrstva za finance,

dr. Milan Orožen Adamič

- predstavnik Ministrstva za šolstvo in šport in
dr. Zvonko Bergant

- predstavnik Ministrstva za visoko šolstvo,
znanost in tehnologijo;

- **predstavniki občin z območja parka:**

Siniša Germovšek - občina Bovec,

dr. Samo Zupan - občina Bled,

Jože Cvetek - občina Bohinj,

Jože Šerbec - občina Kobarid,

Mirko Eržen - občina Kranjska Gora,

Berti Rutar - občina Tolmin;

- **predstavnika Lvske in
Planinske zveze Slovenije:**

Tomaž Banovec - PZS, **Dušan Jug** - LZS;

- **predstavniki delavcev zavoda:**

Tomaž Bregant, Sašo Hrovat,

Davorin Koren, Rado Legat,

dr. Marija Markoš, Marko Pretner,

mag. Martin Šolar.

Svet je na svoji ustanovni seji za predsednika

izvolil predstavnika Vlade RS **dr. Milana**

Orožna Adamiča, za podpredsednika pa **Bertija**

Rutarja, predstavnika Občine Tolmin.

Martin Šolar

UVODNIK

S poštovane bralke in bralci!

Naneslo je tako, da me je Vlada Republike Slovenije skupaj z drugimi imenovala v svet Triglavskega narodnega parka, izvoljen sem bil za predsednika. Morda zato, ker sem geograf in biolog, ker sem se ukvarjal z varstvom narave in načrtovanjem prostora in delam že dolgo kot raziskovalec na Geografskem inštitutu Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU. Verjamem, da bomo v svetu skupaj storili za skladen razvoj Triglavskega narodnega parka vse, kar bo v naših močeh.

V času, ko je nastajala samostojna slovenska država, nas je navduševalo in krepilo geslo "Slovenija, dežela na sončni strani Alp". Ni dvoma, da imamo Slovenci do gorskega sveta poseben odnos. Simbol Triglava je vgrajen v naš grb in zastavo, posredno in s Prešernom pa tudi v himno. Triglavski narodni park je mnogo več kot le narodni park, zgolj zavarovano območje; je naš dom in zato nam ni vseeno, kaj se v njem dogaja, kakšen je videti in katere načrte nameravamo uresničiti v njem.

Slovenci se radi označujemo za alpski narod, čeprav v današnjih mejah Republike Slovenije ta svet obsega manj kot polovico površine države (42,1 %), tu živi slaba polovica prebivalcev Slovenije. Sicer pa je to le 4,3 % površine celotnih Alp. Na splošno delimo Julijske Alpe na Vzhodne in Zahodne. V srednje je najgloblje zajeda slikovita dolina Soče. Večji vzhodni del, približno tri četrtine Julijskih Alp, so tako imenovane Vzhodne Julijske Alpe (1542 km²), včasih jih imenujejo tudi Osrednje Julijske Alpe. V Sloveniji je to največja in najvišja alpska visokogorska skupina. Triglav (2864 m) se vidi iz velikega dela Slovenije, zato ni naključje, da se ga je oprijel večer sloves. Ime gore govori o treh glavah, torej skupku treh vršacev, ki sestavljajo goro. Nedolgo tega me je prešinila misel o spečem triglavem zmaju, ki bdi nad nami Slovenci. No, za šalo, malo pa tudi zares, z zmaji ni, da bi se človek šalil.

V Sloveniji se na majhnem prostoru prepletajo zelo različne pokrajinske vrvine. Lahko bi rekli, da je naša domovina svojevrsten naravogeografski laboratorij, da je "popok" Evrope, ker se stikajo, začno ali končajo kar štiri velike naravogeografske enote: Alpe, panonski, dinarski in sredozemski svet. Iz naših krajev se raztezajo - ali pa se tu stekajo, kakor pač na to pogledamo - na vse strani evropske celine.

Če upoštevamo dejstvo, da smo Slovenci nedolgo tega sklenjeno poseljevali velik del Koroške in še nekatera druga alpska območja, lahko trdimo, da smo vendarle večinoma alpsko ljudstvo. O našem izvoru pogosto zelo ostro razpravljajo zagovorniki stalne in kasnejše - sekundarne naselitve. Venetologi z avtohtonistično teorijo zavzeto dokazujejo nepretrgano slovensko ali vendsko poselitev tega dela Evrope. Druga naselitvena teorija govori o poseljevanju naših krajev s Slovani - Slovenci ob prehodu iz rimske dobe v zgodnji srednji vek (ilustrirana zgodovina Slovencev, 1999). Pri tem oboji precej složno ugotavljajo, da je Slovenija - dežela na prepihu, zato so se na tem ozemlju vedno prepletali različni narodi in kulture. Naš jezik pa se je ohranil in s tem tudi Slovenci kot narod, ki se s tem najbolj jasno in razpoznavno razlikujemo od sosednjih ljudstev. Morda je k ohranitvi naše samobitnosti odločilno prispevala prav izjemna prepletenost naravogeografskih značilnosti, obrobnost velikih makrorogij in obenem sorazmerno velika oddaljenost od centrov moči ter velikih in dobro organiziranih držav.

Krajski arhitekti navadno govorijo o krajinah, geografi pa veliko raje o pokrajinah, ker skušamo s takim poimenovanjem celovito razumeti naravogeografske in družbene razsežnosti pokrajinske stvarnosti, kompleksnost, povezanost človeka z naravo. Prav ob tem se v resnici krešejo najbolj ostre razprave pri nastajanju novega zakona o Triglavskem nacionalnem parku. Osrednje vprašanje je, kako uravnovežiti delovanje — interese človeka in narave. Globoko sem prepričan, da gre za pomembno vprašanje sozvočja, trajnostnega razvoja, zrelosti in kulture slovenskega naroda.

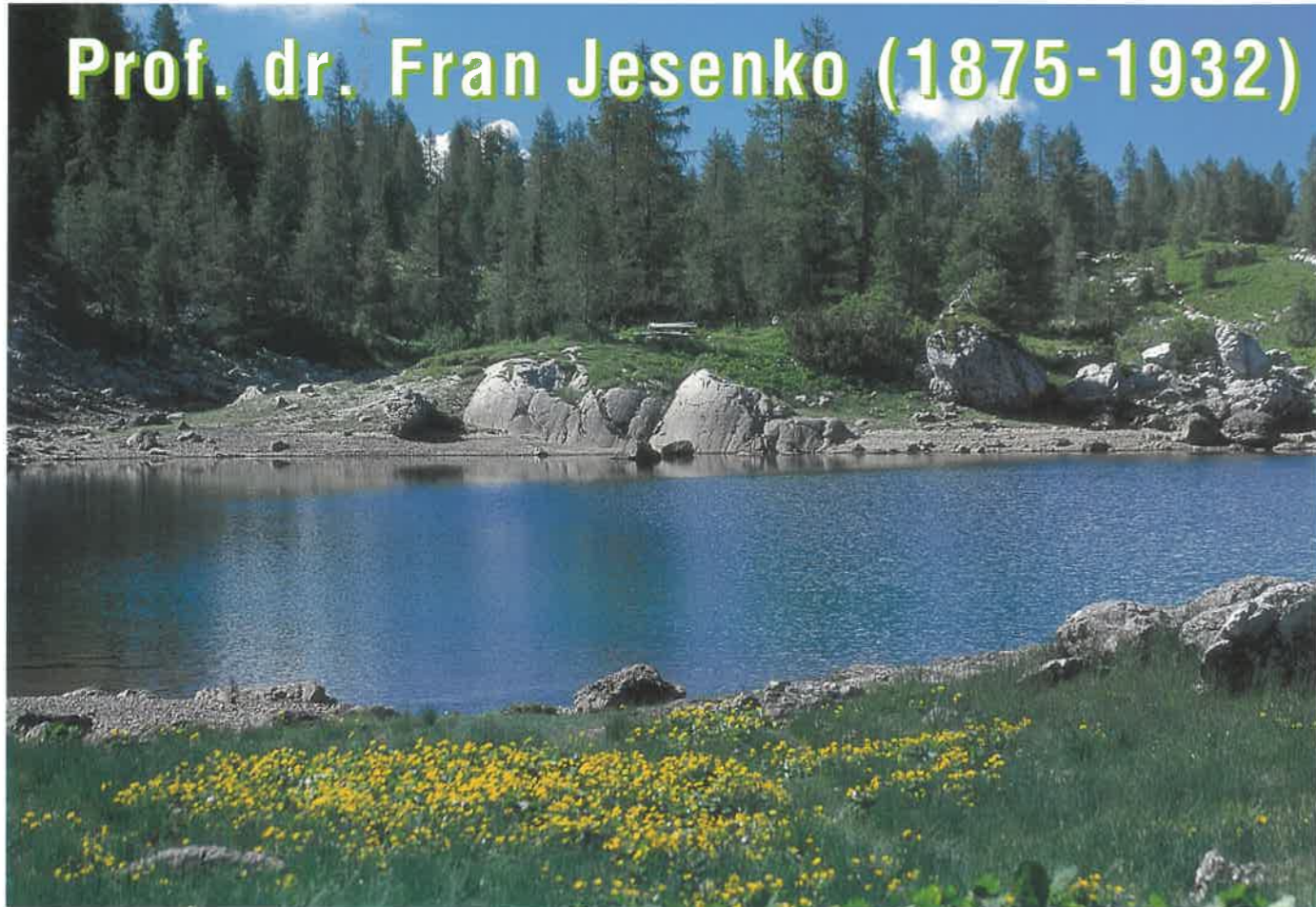
Našo organsko povezanost z gorami lahko primerjamo s podobno navezanostjo prebivalcev obmorskih krajev z morjem. Stoletja je bilo visokogorje prostor, ki sicer marsikje ni bil stalno poseljen, bil pa je stalno obiskovan in obljuden. Spomladi so na planine gnali živino na pašo in jeseni so se z njo vračali v domačo vas. Še pred pol stoletja skorajda ni bilo manjše uravnave v gorskem svetu, na kateri ne bi bila organizirana planina. Danes so sicer mnoge opuščene, veliko planin pa je še vedno aktivnih, ponekod je zanimanje za pašo v gorah še vedno tako veliko, da primanjkuje prostora za živino. Zaradi svojih posebnosti je bil to vedno poseben prostor, na obrobju vsakdanjih okvirov vaškega življenja, odmaknjen od oblasti, ki je bila stoletja tuja, neslovenska. Tu so se pastirji morali zanašati nase, marsikje so še vedno v veljavi številni nenapisani zakoni, pravila vedenja in delovanja. Tu je bilo več svobode, pa manj vsakodnevne utesjenosti. Morda prav zato ni naključje, da o tem življenju, mitih in legendah pripoveduje tudi prvi slovenski igrani film Kekec (Josip Vandot, režija Jože Gale).

Na severovzhodnem robu Julijskih Alp, v Kanalski dolini oziroma na tromeji se stikajo tri velike skupine evropskih narodov: Germani (Nemci), Romani (Furlani, Italijani) in Slovani (Slovenci). Le redkokje po svetu, še manj pa v osrednjem delu Evrope se na tako majhnem ozemlju stika toliko različnih naravnih in kulturnozgodovinskih posebnosti.

Globoke doline, stene in ostri vrhovi Julijcev so večinoma zgrajeni iz različnih apnencev in dolomitov, ki sestavljajo tipičen alpski svet. Ostanke visokogorske terciarne uravnave so redki, površje je močno ledeniško preoblikovano. Prevladuje kraško površje z brezni in jamami, z značilnostmi kraške hidrografije. Če bi imele kotanje, ki so jih ustvarili ledeniki, več neprepustne podlage, bi bilo tudi več visokogorskih jezer. Nekaj pa jih je, in to so slikovita "vodna očesa", razmeroma majhna so, prav zato pa so biseri Julijskih Alp. V Dolini Triglavskih jezer si jezera sledijo drugo za drugim, kot da bi bila nanizana na ogrlici, in prav tam se je začela zgodba o Triglavskem nacionalnem parku. Naša čast in dolžnost je, da jo odgovorno nadaljujemo.

Doc. dr. **Milan Orožen Adamič**, predsednik sveta TNP

Prof. dr. Fran Jesenko (1875-1932)

Malo časa je ostalo do stote obletnice prvega predloga za ustanovitev narodnega parka v Dolini Triglavskih jezer. V prvi številki glasila smo pisali o dr. Albinu Belarju, avtorju tega predloga. Ko smo v drugi številki pisali o dr. Angeli Piskernik in njenem prizadevanju za ponovno obuditev varstva narave na Triglavskih jezerih, smo preskočili čas, v katerem je deloval pomemben slovenski znanstvenik, ki je dal izjemen, zelo značilen, povsem njemu lasten prispevek k nastajanju parka, saj je moč kljub

letom, ki so odmaknili te dogodke v preteklost, občutiti energijo, ki jo je usmerjal v izobraževanje in ozaveščanje kasnejših vrhunskih intelektualcev ter v skupno dobro Slovencev.

Dr. Fran Jesenko, prvi izvoljeni redni profesor botanike, fiziologije rastlin in genetike na ljubljanski univerzi (1922), je bil eden najbolj vnetih zagovornikov in soustvarjalcev Triglavskega narodnega parka. Po podpisu pogodbe o ustanovitvi Alpskega varstvenega parka nad Komarčo (1. julija 1924) je že od 4. do 5. julija istega leta s skupino svojih študentov označil meje narodnega parka v Dolini Triglavskih jezer. Prof. dr. Jesenko je že takrat prvi uporabljal ime "Triglavski narodni park".

Kdo je bil človek, čigar ime poznamo iz zgodovine nastajanja našega edinega narodnega parka, po Jesenkovi priznanjih, ki jih od leta 1972 podeljuje Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, po spominskem kamnu ob vznožju Šišenskega hriba v Ljubljani in spominski plošči na rodni hiši v Kopališki ulici v Škofji Loki, po Jesenkovi vrtinariji v Mestnem logu in po Jesenkovi cesti v Spodnji Šiški? Prof. dr. Fran Jesenko je bil znanstvenik, mednarodno priznan rastlinski genetik in odličen pedagog, sodoben raziskovalni duh svojega časa, enkratno poznavalec naše flore ter velik zaljubljenec v domačo deželo in njene lepote. V veliki vsestranskosti je kot odličen smučar postal tudi prvi predsednik Jugoslovanske zimsko-športne zveze.

Rodil se je v stari obrtniški družini v Škofji Loki. Po maturi na gimnaziji v Ljubljani se je leta 1895 vpisal na dunajsko univerzo; študiral je naravoslovne vede: botaniko, geologijo z mineralogijo in kemijo. Z disertacijo Odnosi med jakostjo svetlobe in anatomsko zgradbo asimilirajočih rastlinskih organov je 9. julija 1900 dosegel doktorski naslov.

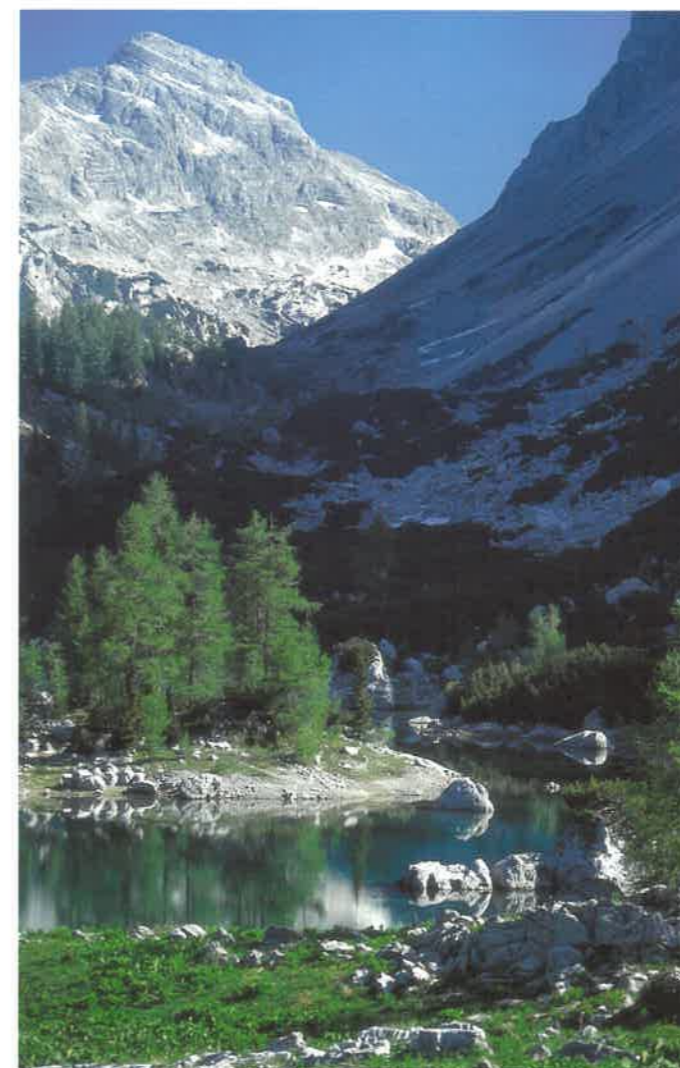
Po diplomi je prepotoval skoraj vso Evropo in si izpopolnil jezikovno znanje; govoril in pisal je nemško, češko, francosko, italijansko in švedsko, pasivno pa je obvladal angleško, norveško in rusko. Od 1904 do 1908 je na pobudo dunajskega botaničnega inštituta proučeval floro Nilove doline in puščavske Arabije. Po vrnitvi ga je Visoka šola za kmetijstvo na Dunaju imenovala za asistenta in za upravnika rastlinogojске postaje na Dunaju pri katedri za žlahtnjenje rastlin. Tam se je Jesenko poglobljal v fiziologijo,

genetiko in žlahtnjenje rastlin, več mesecev pa je delal na inštitutu Vilmorin v Parizu ter na inštitutih v Uppsali in v Stockholmu ter napisal več razprav. Jesenkovi dosežki (samostojno je križal pšenico in rž, uspelo mu je vzgojiti iz dveh rastlinskih rodov rodne potomce) so zbudili veliko pozornost med tedanjimi genetiki. Leta 1913 so ga izvolili za docenta na dunajski univerzi, kjer je do vpoklica na fronto predaval rastlinogojstvo in vrtnarstvo.

Na ruski fronti je bil ranjen, po vojski pa se ni več vrnil na Dunaj; odzval se je vabilu iz domovine. Leta 1919 je bil izvoljen za docenta, naslednje leto pa za rednega profesorja na zagrebški univerzi, v učni kolegij novoustanovljene ljubljanske univerze pa je vstopil 17. aprila 1921 kot redni profesor za botaniko. V Ljubljani je v omejenih materialnih razmerah nadaljeval z raziskovalnim delom, vendar moramo v tem obdobju na prvo mesto postaviti prof. Jesenka kot učitelja. V času življenjske zrelosti in izjemne osebnostne širine je svojim študentom podal roko in jih popeljal v naravo. Vpeljal jih je v lepote slovenske krajine, skupaj z njimi preučeval alpsko floro in jih učil spoštovanja narave. Drugo najpomembnejše življenjsko delo prof. Frana Jesenka so torej njegova prizadevanja za ohranitev biotopa Slovenije prihodnjim rodovom. Obudimo spomin nanj z navedkom odlomkov iz njegovega obsežnega prispevka o takratnem TNP v časopisu Slovenec.

Vse večje in manjše države so si odbrale gotove areale svoje zemlje kot prirodne rezervate, kjer se razvija favna in flora brez vsakega kulturnega vpliva - kjer živi in raste vse tako, kakor je Bog dal, nedotaknjeno, neokrnjeno, v svojem naravnem razvoju in v svoji naravni lepoti. Ti pred vsakim kulturnim vplivom zavarovani deli domače grude niso le neprecenljivega pomena za znanstveno raziskovanje in spoznavanje prirodnih razmer dotičnih dežel, temveč

so obenem jasna priča, da imajo ljudje smisel za etično moralno vrednost zaščite prirodnih spomenikov bodočim generacijam: - spomenikov, ki bi sicer za vedno izginili in bi jih pozneje nobena človeška sila ne mogla več nadomestiti. Taki pred vsakim tujim vplivom zavarovani areali domače zemlje se običajno imenujejo narodni parki, ker so v resnici last celega naroda, ki tu lahko opazuje, kako se razvija košček domovine po večnih, samolastnih naravnih zakonih. Yellowstone National Park v Severni Ameriki pozna vsakdo vsaj po imenu. Na ogromnem prostoru od 8671 kv. Km se ne poseka nobeno drevo, ne ubije nobena žival: vse živi, raste in pogine, kakor je po naravi sojeno.

V nadaljevanju opisuje takratne narodne parke v Evropi, predvsem prve parke na Švedskem, italijanski park v Alpah in švicarski park v Engadinu, ter nadaljuje:

Ni čuda, da so prirodoslovci in ljubitelji narave zamišljali že davno ustanoviti tudi v naših krajih alpski varstveni park. In baš dolina Sedmerih jezer pod Triglavom je bila določena že pred vojno v ta namen. Posestnik celokupnega areala je verski zaklad in vse je bilo že pripravljeno, da se ta park osnuje, kajti ljubljanski prirodoslovci in ljubitelji narave so že takrat dobro vedeli, da bo ta kotiček pod Triglavom vsled svoje izredne prirodne lepote in z vsemi favnističnimi in florističnimi posebnostmi med varstvenimi rezervati v Alpah eden najlepših.

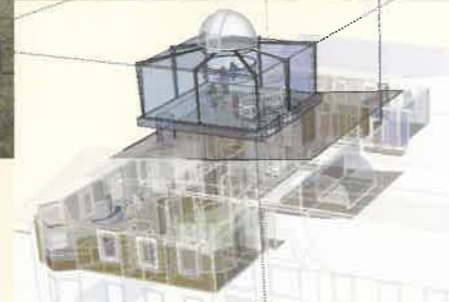
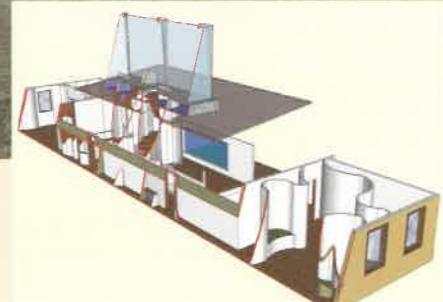
Romantično zaneseno dokonča članek:

Tu se bo zbrala v poletnih mesecih visokošolska mladina in se bo oprijela v narodi samostojnih prirodoslovskih raziskovanj. Mirni turisti in ljubitelji narave bodo pa sedeč sredi cvetočega slečja na solčnih terasah pod Kalom zrlili pod seboj Lopučnico vso v cvetju in čredo divjih koz, ki se tam pase. Dalje gori nad Belo skalo so zadnji viharniki macesnovega pralesa, še višje gori pa navpične skale Velike Tičarice, okoli katerih kroži planinski orel mirno kakor v časih, ko so čuvale še vile Rojenice ta prekrasni vrt. In kadar bodo ob nedeljah prihajali Bohinjci na Komarčo in do Triglavskih jezer ter bodo zadovoljni gledali, kako uživajo domačini in tujci krasoto tega planinskega sveta, ki je neposredno nad njih vasjo, takrat šele bodo uverjeni o veliki in vsestranski koristi, ki jo jim prinese mnogoštevilni občudovalci znamenitosti varstvenega parka in takrat bo dosežen tudi naš namen popolnoma, takrat bo to krasno ozemlje v pravem pomenu besede naš Triglavski narodni park.

Prof. dr. Fran Jesenko se je julija 1932 med opravljanjem svojega izjemnega poslanstva, raziskovanjem in urejanjem TNP, smrtno ponesrečil v steni Komarče. Pokopali so ga na starem loškem pokopališču pri Fari, kjer je dal dve leti poprej po načrtih profesorja Plečnika postaviti spomenik svoji materi.

Jože Andrej Mihelič

Nastajajoče Informacijsko središče Bled

Nastajajoče Informacijsko središče Bled

Triglavski narodni park je s preselitvijo v druge poslovne stavbe dobil izjemno priložnost, da izboljša promocijo narodnega parka ter varstva narave in kulturne dediščine. Stavba je vsestransko ustrezna za ureditev vrhunškega parkovnega informacijskega središča, kakršne poznamo v državah zahodne Evrope in Severne Amerike. Namen informacijskega središča je ozaveščanje, izobraževanje in informiranje. Osrednji cilj projekta je, da bi privabili 100.000 obiskovalcev na leto, omogočili organizacijo delavnic, strokovnih srečanj, obšolskih dejavnosti in različnih prireditev, povezanih z delovanjem narodnega parka, pa tudi povezovanje tukajšnjih prebivalcev in skupnosti.

Izhodišča predvidevajo fazni projekt:
 1. postavitev malega začasnega središča (v letu 2005),
 2. delna postavitev parkovnega središča in programov (do 2007),
 3. dokončna postavitev središča in zaključek projekta (leta 2008).

Načrtujemo, da bomo večino denarnih sredstev (približno 500 milijonov SIT) pridobili iz mednarodnih skladov. Nastajajoče informacijsko središče Triglavskega narodnega parka je zaradi svoje lege posebnega pomena z lokalnega, nacionalnega in regionalnega zornega kota, ker:
 - so to naravna vrata v TNP s pogledom na Triglav,
 - je Bled za Slovence poseben biser in pogost cilj nedeljskih izletov,
 - je Bled eno najbolj znanih slovenskih krajev v tujini,
 - je zaradi naravne in komunikacijske lege lahko regionalno središče Natura 2000 s predstavljivo naravo in kulturne dediščine jugovzhodnih Alp ter povezovalna točka Nature 2000 med EU in državami jugovzhodne Evrope,
 - je blizu tromeje držav in meje treh jezikovnih skupin, zato je izjemno izhodišče za medkulturno sodelovanje.

Pozimi 2004/05 so potekala intenzivna

načrtovalska, organizacijska in pripravljalna dela za izvedbo malega informacijskega središča. Izoblikovali smo vsebinsko in oblikovno zasnovo, ki temelji na sloganu "Triglavski narodni park, spoznavam, občudujem, spoštujem".

V okviru teme "Spoznavam" bomo uredili interaktivno vajalnico s splošno poljudno predstavitev Triglavskega narodnega parka v besedi, sliki, maketah, video- in zvočnih oblikah. Vajalnica bo tehnično opremljena za interaktivne delavnice za otroke, mladino in druge zainteresirane skupine javnosti. V okviru teme "Občudujem" bo urenjen prostor s fotografsko razstavo in stalno multimedijško projekcijo vsebin iz narodnega parka. Posebnost središča bo opazovalnica, ki jo načrtujemo na strehi poslovne stavbe. Čar opazovalnice je izjemen pogled na Triglav in druge bližnje gore.

Naš cilj je torej urediti vrhunsko informacijsko središče Triglavskega narodnega parka, v katerem bo moč naravo in kulturo tega območja na sodoben in privlačen način spoznavati, posamezne dele sicer izjemno povezane narave in človeka občudovati v človekovi lastni interpretaciji. Vsakega obiskovalca, najprej vedno dobrodošlega domačina, vsakega Slovenca ali gosta pa spodbuditi k večjemu spoštovanju narave in kulture.

Jurij Dobravec

ALPENCOM Globalni informacijsko-komunikacijski sistem za sonaravno upravljanje naravnih virov in človekovega odnosa do narave na območju Alpske mreže zavarovanih območij

V okviru programa Interreg III B - Alpski prostor je bil jeseni 2004 potrjen projekt ALPENCOM. Osrednja cilja sta dva:
 - povezati upravljavce alpskih zavarovanih območij v skupnem načrtovanju in sodelovanju pri upravljanju,
 - razviti privlačna orodja za skupno komuniciranje z javnostjo.
 Vrednost celotnega projekta je 1.400.000 evrov, slovenski del 100.000 evrov. Projekt vodi Narodni park Les Ecrins iz Francije, sodelujejo pa narodni parki in drugi partnerji iz vseh držav alpskega loka.

Več o projektu na www.tnp.si/alpencom.htm

Čezmejno sodelovanje in čezmejni načrti upravljanja na naravovarstveno pomembnih območjih v južnih Julijskih Alpah (PaLPiSJu)

Naravni park Julijsko predgorje (Parco naturale Prealpi Giulie) in Triglavski narodni park sta v partnerstvu z obmejnimi občinami pridobila sredstva programa Interreg III A za pripravo načrtov upravljanja v južnem delu Julijskih Alp - na območju leta 2003 razglašene UNESCOVEGA območja Človek in biosfera (Man and Biosphere). V Sloveniji načrtujemo pripravo čezmejno usklajenih načrtov upravljanja za območja Natura 2000 v občinah Bovec in Kobarid. Skupna vrednost projekta na slovenski strani je 280.000 evrov. Usklajeni in potrjeni načrti upravljanja na območjih Natura 2000 niso le obveznost, ki smo jo sprejeli z vstopom v EU, ampak so predvsem orodje, s katerim na teh območjih ustrezno (pre)usmerimo človekove dejavnosti, da bi ohranili naravo.

Več o projektu na www.tnp.si/palpisju.htm

Jurij Dobravec

RAZVOJ TRAJNEGA SODELOVANJA MED NARODNIMI PARKI V ALPAH Program pobude Skupnosti INTERREG IIIA Slovenija-Avstrija 2000-2006

Triglavski narodni park nadaljuje dejavnosti v okviru projekta Razvoj trajnega sodelovanja med narodnim parkom Nockberge in Triglavskim narodnim parkom na področju trajnostnega razvoja in informiranja javnosti. Projekt je namenjen prebivalcem, lokalnim skupnostim ter drugim institucijam širšega območja obah parkov ter upravljavcem narodnih parkov. Na lanskem posvetu ERA v Avstriji smo izoblikovali temelje za delo v treh različnih mednarodnih delovnih skupinah s področja turizma, kmetijstva ter naravovarstva. Delo v posameznih delovnih skupinah usklajujejo predstavniki narodnih parkov.

Kaj se dogaja

Januarja smo v Kobaridu organizirali izobraževalno delavnico o naravi ter ohranjanju naravne in kulturne dediščine. Sodelovali so otroci osnovne šole v Kobaridu, njihovi starši ter otroci okolice partnerskega narodnega parka Nockberge iz Avstrije. Poleg tega smo izvedli različne dejavnosti, pri katerih že lahko vidimo tudi konkretne rezultate: srečanje parkov in delavnice v Pušji vasi, posvet o avtohtonih pasmah domačih živali (bovska ovca), srečanje

koroških in slovenskih kmetov ter delavnica na temo organiziranja in skupnega trženja kmetij, delavnice in obiski lastnikov restavracij in načrtovanje skupnih dejavnosti, povezovanje muzejev iz vseh treh regij, tisk skupnega koledarja prireditev, izmenjava promocijskega materiala ter priprava in oblikovanje brošur za večino navedenih skupnih dejavnosti.

Delovna skupina na področju kmetijstva si je zadala za nalogo definiranje kmetijskih izdelkov, ki jih bomo poskušali promovirati in tržiti v vseh treh parkih. Za te izdelke pripravljamo strategije, s katerimi bo mogoče izdelke in tudi območja parkov tržiti tudi v sosednjih regijah, predvsem s pomočjo projektnih partnerjev.

V okviru projekta smo že oblikovali in natisnili prvo informativno gradivo, ki je že na voljo obiskovalcem naših informacijskih centrov. V tem času smo s partnerskima parkoma Nockberge in Parco naturale Prealpi Giulie izoblikovali tudi dva nova mednarodna projekta: Priprava upravljalvskih načrtov za čezmejna območja Nature 2000 ter Trajnostna raba bohinjskih pašnih planin.

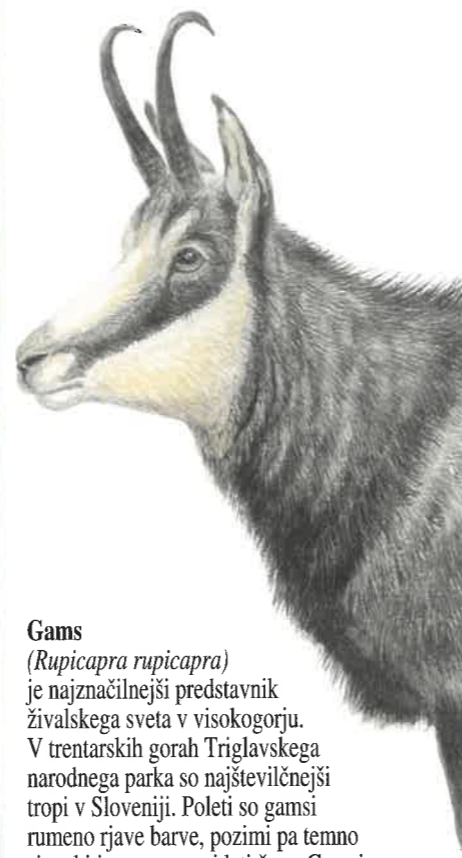
Kako naprej

Sadove prvega dela projekta bomo lahko predstavili že 28. in 29. oktobra, ko bo na Bledu drugi posvet ERA. Takrat bomo lahko skupaj s čezmejnimi partnerji naredili tudi natančen načrt dela do konca leta 2006, ko bo naš projekt zaključen. Upamo, da bomo na podlagi tega oblikovali tudi nove skupne projekte, s katerimi bomo lahko prispevali k ohranjanju narave in trajnostnemu razvoju v parkih.

Davorin Koren

Gams - žival našega posterja

Gams (*Rupicapra rupicapra*) je najznačilnejši predstavnik živalskega sveta v visokogorju. V trentarskih gorah Triglavskega narodnega parka so najštevilčnejši tropi v Sloveniji. Poleti so gamsi rumeno rjave barve, pozimi pa temno sive, ki je na snegu videti črna. Gamsja koza skoti enega mladiča na leto. Življenjska doba gamsa je do dvajset let, redko več. Prehranjuje se s travnimi rastlinami, zelišči in lišaji, objeda pa tudi mlade iglavce in listavce. Poleti živi v odprtem svetu visokogorja, pozimi pa se pomakne niže v gozd na zgornji gozdni meji.

Miha Marenč

Jalovec (2645 m) - gora z naslovnice

da sem blizu, če rečem, da je v Jalovčevem značaju jasno opaziti nekaj predrznega in izzivalnega. To zlasti poudarjajo gotsko strme črte grebenov in razov ter ošiljeni vrh, ki se dobesedno zabada v nebo. (Tine Mihelič)

Je eden tistih odličnikov, ki so jim na slavnosti paradi odmerjena prva mesta. Kar je Matterhorn za Alpe, to je Jalovec za slovenske gore. Gora-kristal. Ljubljeni sin, ki sedi na očetovi desnici. Otopel in odsoten bi moral biti, kdor bi ga prvič zagledal nad Tamarjem ali s Slemena in mu ne bi zastal dih. Visoka, jasna, umetniško čista postava. Kot da je božanski bojovnik stopil med nas iz Homerjeve Ilijade. Poveljčani olimpijec. (Stanko Klinar)

Leta 1875 so se na Jalovec kot prvi povzpeli ing. Karl Wurmb in vodnika Črmuta in Strgulc. Dve leti za prvim vzponom, ki je bil opravljen iz Koritnice, je iz Trente priplezal nanj samohodec

Karl Blodig, iz Planice pa sta leta 1884 kot prva našla pot na vrh dr. Julius Kugy in vodnik Andrej Komac.

Gradčan Ferdinand Horn je leta 1909 opravil prvi plezalni vzpon čez severovzhodno steno, sloviti, značilni severovzhodni raz, nemara najlepši v naših gorah, pa ima dve plezalni smeri. Prvopristopnika Ogrin in Omerza sta leta 1932 začrtala zelo zahtevno smer, ki se ni uveljavila. Dve leti kasneje jo je "popravil" slavni tržaški plezalec Emilio Comici z Anno Escher, Jožetom Lipovcem in Ido Mally. Slavni maestro je po levem boku vrtoglavega raza speljal eno svojih značilnih mojstrovim, drzno, izpostavljeno, elegantno, zahtevno in predvsem lepo. Nastala je ena najbolj plezanih smeri v Julijskih Alpah, popularni "Comici".

Zbral Jože Andrej Mihelič

Če bi hotel nekemu na treh izbranih slikah predstaviti Julijske Alpe, bi ena zagotovo prikazovala Jalovec. Samo še Triglav je deležen tolike slave in vznesenih besed. Ne mislim jih ponavljati. Naj navržem le neko svojo misel, ki me prešine zmeraj, kadar ga opazujem bodisi iz Tamarja bodisi iz Trente ali Koritnice. Jalovec je gora s "čvrstim značajem", saj na vse strani kaže podobo, v katero je vgrajena neka skupna osnovna poteza, kar mu daje pečat "osebnosti". To skupno potezo je težko opredeliti, mislim pa,

GOZD IN LES ZARES Bača pri Podbrdu, 28. 5. 2005

Kmetijstvo je na hribovitih območjih v stoletjih izoblikovalo krajino in ji dalo njeno zgodovinsko podobo ter kulturno vrednost. Zaradi mnogostranskih dejavnosti kmetov je torej treba

priznati njihovo odločilno sedanje in prihodnje vlogo pri ohranjanju naravne in kulturne krajine, pridelavi zdrave hrane ter jih pritegniti k sprejemanju odločitev in ukrepov za gorska območja. To so temeljna izhodišča, na podlagi katerih smo se odločili, da organiziramo vseslovenska srečanja gorskih kmetov.

Prvo takšno srečanje je bilo že leta 2002 v Čadrgu na temo dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in sirarstvu. Na srečanju gorskih kmetov na Bači pri Podbrdu leta 2004 smo posebno pozornost namenili povezanosti kmetijstva in gozdarstva, ki sta za gorske kmetije temelj ekonomskega preživetja, ter sodelovanju med različnimi službami, ki so podporno okolje za gorske kmete. Hkrati smo želeli opozoriti in pokazati, kakšen je pomen kmetijstva in gozdarstva tudi za varovanje in ohranjanje narave. Tako se je porodila tudi ideja o pilotni gradnji hleva iz okroglega lesa na kmetiji Marka in Polone Kenda.

Objekt smo odprli 28. maja letos, ko je bila na

Bači tudi prireditev ob tednu gozdov ter mednarodnem dnevu parkov. Ob tem so strokovne službe Triglavskega narodnega parka in Kmetijsko-gozdarskega zavoda iz Nove Gorice na pobudo kmetov pripravile tudi delavnico o organiziranju gorskih kmetov. Pomen kmetijstva in paše na gorskih območjih Slovenije je uvodoma z zanimivim predavanjem predstavil mag. Matej Vidrih z Biotehniške fakultete. Imenovali smo iniciativni odbor za ustanovitev organizacije gorskih kmetov, ki bo zastopala specifične interese gorskih območij in predvsem skušala v prihodnjih programskih obdobjih poskrbeti za ustrezne, razmeram v gorskih območjih prilagojene razvojne programe.

Prireditve na Bači je bila pomembna predvsem zaradi predstavitve konkretnih rezultatov povezovanja različnih služb na področju gorskega kmetijstva ter mednarodne izmenjave znanja in dobrih praks, sofinancirane iz programa skupnosti INTERREG.

Davorin Koren

KOMISARKA ZA KMETIJSTVO EVROPSKE UNIJE OBISKALA VAS ČADRG

V petek, 10. junija 2005, je vas Čadrg ponovno obiskala tuja delegacija, in sicer Mariann Fischer-Boel, komisarka za kmetijstvo EU, s spremstvom. Vodil jih je Franci But, sekretar za kmetijstvo Republike Slovenije, po pristanku helikopterja pa so celotno delegacijo sprejeli predstavnica TNP Marija Markeš in vaščani Čadrga. Ogljedali so si vaško sirarno, kjer so jim domačini predstavili postopek izdelave sira Tolminca. Sledil je ogled prvih prenočitvenih zmogljivosti v vasi - apartmajev na Lorčevi kmetiji. V bližnjem kozolcu je sledila manjša pogostitev z domačimi ekološkimi dobrotami, ki jih pridelajo v vasi. V sproščenem razpoloženju je domačinka Marija Bončina komisarki EU podarila čadrski sir in dodala, naj se spomni vasi tudi takrat, ko bo delila subvencije.

Vaščani Čadrga smo ponosni na svoj kraj in se zavedamo pomembnosti takšnih obiskov, vendar pa se z grenkim priokusom sprašujemo: **Kako bodo pomembne osebnosti pripomogle k razvoju in boljšemu dostopu v takšne vasi, če pa jih vedno pripeljejo s helikopterjem?!**

Gorazd Kutin

ZLATOROG Multimedijska predstavitev alpske legende v mestu Winklern (Narodni park Visoke Ture, Avstrija)

Kako je prišlo do tega, da je 29. julija 2005 slovenski Zlatorog kot pesnitev nemškega pesnika Baumbacha doživel odmevno, velikopotezno multimedijsko predstavitev v mestu Winklern? Zgodba je tako preprosta in dopadljiva, da je komaj verjetna. Upokojeni kulturni delavec, mag. Peter Ortner je kot otrok v materini knjižnici našel eno od več kot stotih izdaj Baubachovega Zlatoroga. Vsebina drobne knjižice se mu je vtisnila v zavest za celo življenje. Na stara leta, kot upokojenec, je zbral skupino zanesenjakov in ustvaril multimedijsko predstavitev legende o Zlatorogu, kakršne doslej še ni bilo.

Sredi mesta Winklern stoji mogočen srednjeveški stražni stolp, okoli katerega in v katerem sedaj utripa kulturno življenje kraja. Na mogočni stolp so pritrtili filmsko platno, center mesta zaprli za promet in na terasi pred stolpom uredili avditorij. Odobravanje publike je bilo izjemno. V množici gledalcev se je pojavil minister za kulturo republike Avstrije, trije župani in direktorja Narodnih parkov Visoke Ture in Triglav.

Za avtentičnost zgodbe so bili kot podlaga predstavitve uporabljeni diapozitivi iz "Zlatorogovih krajev", Triglavskega narodnega parka, avtorja Jožeta Miheliča, za glasbeno ozadje Dvorakova simfonija Iz Novega sveta z močnim "slovenskim" nabojem. Vse osebe iz legende ter njen naslov nosijo, tako kot v nemškem izvorniku, slovenska imena kot primer predstavitve in prireditve na visoki kulturni ravni. Primer, kako se premaguje nestrpnost med sosednjimi narodi

Jože Andrej Mihelič

Srečanja v Radovni - poletni kulturni večeri na Pocarjevi domačiji

Naj ob začetku letošnje sezone skupaj s članom KUD Jaka Rabič Marselom Gombocom vzkliknemo:

Dober večer, Radovna, ti, ki te skupaj s tvojimi prebivalci čuva mati Mežakla in ti že stoletja z glasovi tvojih smrek, macesnov in bukev prepeva starodavno uspavanko. Pozdravljen, Radovničan, ki ti je v tem rajju pod Triglavom uspelo preživeti in ustvariti vsa ta lepa polja in travnike. Prav je, da se spomnimo Minčka, Fronca in Lojza, ki so bili umetniki ustavljanja časa - postavljeni so bili v sedanost, s srcem pa vezani na dediščino očeta in mame. Lahko le občudujemo njihovo drznost, da so si upali biti drugačni. Njihovo tradicijo skušamo nadaljevati tudi s prireditvami, ki jih Triglavski narodni park pripravlja vsako poletje na Pocarjevi domačiji.

Živimo v svetu komunikacij in hitre tehnologije, v katerem nam vse bolj primanjkuje časa. Vsi nekam hitimo, premalokrat si zmoremo vzeti čas za prijatelje, kaj šele zase. Pa vendar smo si vzeli

čas in na Pocarjevi domačiji v Zgornji Radovni prisluhnili umetnikom domačega kulturnega društva Jaka Rabič, Dovje-Mojstrana.

Na Pocarjevi domačiji smo sezono prireditev odprli s Triglavskimi pravljicami, ko so nas igralci KUD Jaka Rabič povabili, da za hip pozabimo na svet odraslosti, postanemo spet otroci in se prepustimo času, v katerem so nekoč ob kresu na obronkih vasi zaplesale žark žene in s svojo milino omehčale trdoto tedanjega življenja.

Tretjo julijsko soboto so pod težo vetra zaječale krošnje, nebo so pripravili bliski, grom se je ujel med Kuhno, Srednjo goro in Mežaklo in težke kaplje so udarile po leseni strehi - takrat so zazvonili "Triglavski zvonovi". Skozi občuteno zapete pesmi so nam približali svet, ki ga čuva Triglav, triglavo bajeslovno bitje; v svojih nedrih čuva marsikatero skrivnost, ki v vsej polnosti zaživi le v svetu tistih, ki jih kljub odraslosti ni sram priznati, da jim svet pravljic ni tuj.

Na Pocarjevi domačiji čas že nekaj časa ostaja enak - preprosto ne mineva. Marsikaj, kar smo iztrgali pozabi, priča o nekdanjem življenju. Ostajajo zgodbe. Umetniki izpod Triglava so nam v dveh čudovitih večerih približali svet triglavskih pravljic in zvokov ter nas popeljali v svet, ki v svoji lepoti daje bivališča mnogoterim bajeslovnim bitjem, ki so se dala prepoznati samo ljudem odprtega srca.

Tine Štular, Rada Polajnar

Klic pomladi - druženje na Koprivniku

Pomlad je letos drugič zapovrstjo "sklicala" krajane Koprivnika, Gorjuš, Podjelja in druge prijatelje prijetnih kulturnih srečanj. V Gasilskem domu na Koprivniku so 14. maja 2005 zbranim zapeli Gorjanski fantje, mladi dramske skupine Kulturnega društva Gorje so nas nasmejali s prirejeno Pepelko, dr. Marija Markeš, vodja Službe za razvoj kmetijstva in podeželja TNP, je na kratko predstavila koncept upravljalvskega načrta. Marjeta Albinini, strokovna sodelavka parka, pa je z diapozitivi prikazala podobe z našega edinega narodnega parka. Prireditve so organizirali Kulturno društvo Valentin Vodnik Koprivnik, Kulturno društvo Gorje in Triglavski narodni park.

Marjeta Albinini

Akcija prostovoljnih naravovarstvenih nadzornikov TNP

Pašne planine Triglavskega narodnega parka so izjemna vrednota kulturne krajine, žal pa gospodarjenje na njih delno usiha.

Prostovoljni in poklicni naravovarstveni nadzorniki TNP že nekaj let pomagamo pri ohranjanju planin v parku. Izvajamo različne akcije - od pobiranja smeti in saniranja divjih odlagališč odpadkov do čiščenja (odstranjevanja vegetacije) zaraščenih površin na planinah. Tako smo v preteklih letih pomagali očistiti in ohraniti planine Zgornja Krma, Velo polje, Laz, Klek, Zaprikraj, pašnike pod Galetovcem, planino V Klinu in Kranjsko dolino.

S čiščenjem zaraščenih planin želimo kmetom v parku pomagati pri ohranjanju nadaljnje paše in kmetijske rabe planin, vzdrževati in ohranjati kulturno krajino ter zunaj pašne sezone zagotoviti pasišča za divjad. Takšne akcije, s katerimi TNP pomaga lokalnemu prebivalstvu, so lahko zgled sodelovanja med parkom in domačini.

Prva taka akcija po letošnjem programu dela prostovoljne naravovarstvene nadzorne službe TNP je bila v soboto, 18. junija 2005, na planini Suha pod Rodico. Pri organizaciji so dejavno sodelovali predstavniki Zavoda za gozdove Slovenije OE Bled, Agrarne skupnosti Savica-Polje, Lovske družine Stara Fužina in Prijatelji turnega smuka Rodica. Ko smo se na za delo ravno prav oblačno soboto okoli osmih zjutraj zbrali na Suhi, je bilo slišati, da je akcija uspela že zato, ker se je zbralo toliko ljudi. Kar 48 nas je bilo vseh skupaj! Po uvodnih navodilih gozdarjev, kako naj delo poteka, so se skupine porazdelile po planini, pod planino in na Ulce. V skladu s poprej izdelanim načrtom in z lokacijsko informacijo občine smo odstranjevali povečini grmičevje. V petih urah intenzivnega dela smo opravili veliko - tri hektare - čeprav bi kdo na prvi pogled utegnil reči, da "ni sile". Naj stopi pod kako rušje, pa bo videl, da je skoraj drevo ... Sicer pa ni bil naš namen, da bi očistili vso planino, temveč da bi sodelovali s tukajšnjim prebivalstvom in mu pomagali. Če izvzamemo

Čiščenje zaraščanja na planini Suha pod Rodico

Prijatelje Rodice, so bili vsi sodelujoči tako ali drugače upravljavci omenjenega prostora - TNP, ZGS, Agrarna skupnost in LD. Gostincu Borisu Rožiču gre zahvala, da smo akcijo zaokrožili skoraj prepolnih ust.

Prijetno je bilo kramljati tisto popoldne pod Rodico, slišati kakšno iz "starih cajtov", gledati nasmejene, čeprav malo utrujene obraze in slišati iskrene besede. Čeprav se včasih zdi, da prihajamo z različnih vetrov, je bila akcija dokaz, da pravzaprav delamo za isto stvar, v tem primeru za planino Suho pod Rodico.

Marjeta Albinini, Martin Šolar

Pogled na TNP iz Gorij

Ko vstopamo v Triglavski narodni park z gorenjske strani in smo se že odločili, da vanj ne bomo prišli po nobeni od dolin Save, nam preostane pravzaprav le še vstop po širokih nedrih pretežno gozdnate Pokljuke. Torej je ena od najpogosteje uporabljenih možnosti, da se vanj pripeljemo po poključski cesti, ki se pričinja takoj za slikovitimi naselji Gorij.

Okoliš Gorij sestavlja več vasi. Največje med njimi so Zgornje in Spodnje Gorje, nato Podhom, Krnica, Poljšica, Spodnje in Zgornje Laze, Višelnica, Mevkuš in Grabče. Skupaj s številnimi zaselki obsegajo krajevno skupnost Gorje, ki je s skoraj 3000 prebivalci največja v blejski občini. Večina naselij Gorij kot celote ne leži znotraj meja TNP, prav ves okoliš pa je predverje našega edinega narodnega parka, zato se pred obiskom le-tega lahko nekoliko pomudimo tudi tu. Gorje se ponašajo z zelo zanimivo kulturno in naravno dediščino, okoliš je bil od nekdaj pomembno gospodarsko jedro, zato nam Gorjancem tudi danes ni vseeno, kam usmeriti razvoj. Kmetijstvo, obrt in tudi turizem so vse od odprtja Južne železnice leta 1906, ki je temeljito spremenila razmere in način življenja tudi Gorjancem, zelo dobro uspevali. Za razvoj parka je zdaj še toliko pomembneje, da se Gorje razvijajo trajnostno in sonaravno. Temu pravzaprav ves čas namenjamo posebno pozornost v KS Gorje. Seveda ni treba poudarjati, da je eden od ključev, ki odpirajo vrata razvoju, kakovosten in pošten partnerski odnos. Takšen je tudi odnos med Javnim zavodom TNP in KS Gorje.

Temelj uspešnega gospodarskega razvoja je dobro razvita infrastruktura, kar pa je zaradi vedno nezadostnih sredstev problem, ki ga nikoli ni moč v celoti razrešiti. Še zlasti zaradi bližine Bleda, ki zaradi svojega posebnega statusa zahteva posebno pozornost. Ne glede na vse to smo v KS zadovoljni, da naposled tudi na širšem območju Gorij poteka gradnja kanalizacijskega sistema, ki je zelo pomemben tudi iz naravovarstvenega vidika. Težav, povezanih predvsem z varstvom

voda, prav zaradi razpršene poselitve ne bomo rešili v celoti. Zagotovo pa gredo začetni koraki v pravo smer.

Rekarjevi z Laz

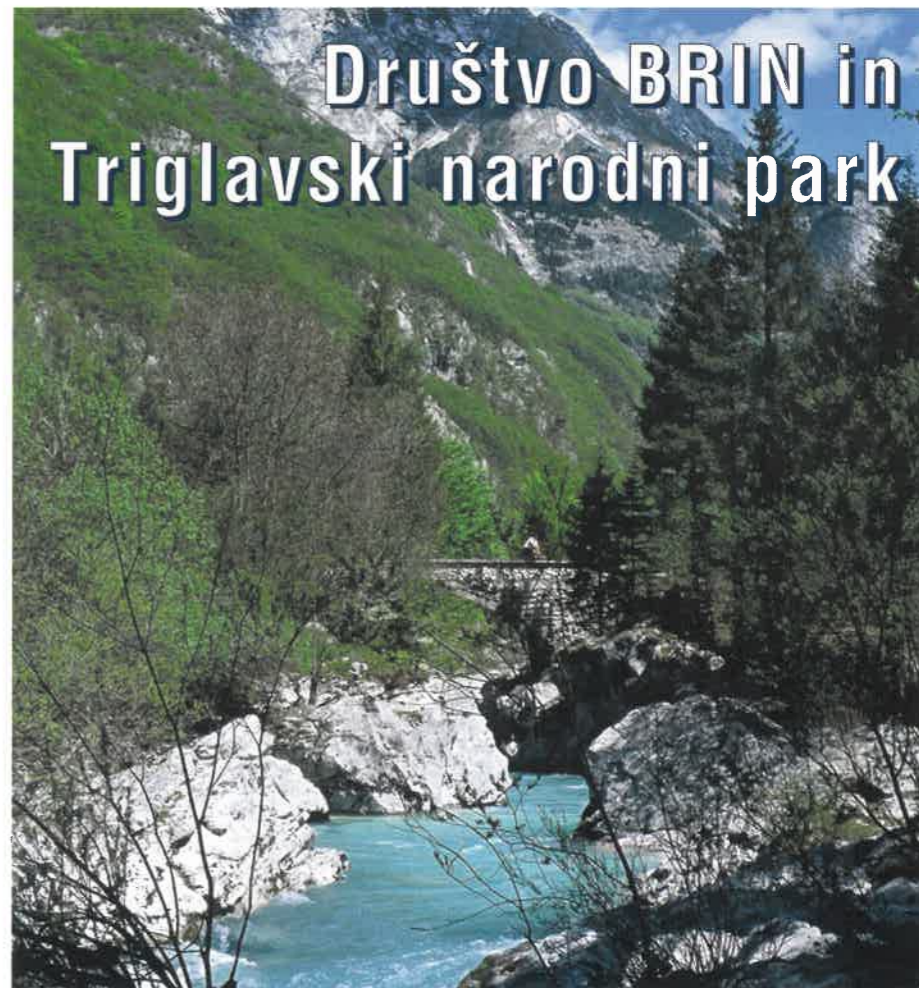
Minka, Johana in Fronc pred domačo hišo. Vsaka gubica na obrazu izpričuje svojo zgodbo trdega kmečkega življenja, kjer se vse staro neizbežno umika novim časom. Ostajajo pa zgodbe, izkušnje in izjemna stavbarska dediščina. Ali bomo kaj od tega znali ohraniti, zdaj ni več samo na plečih Rekarjev. Kmetija je celc, ki sega od levega brega Radovne do južnih pobočij Zgornjih Laz.

Med najbolj znane znamenitosti območja spada Vintgar, soteska Radovne, ki si je v tisočletjih izdolbla pot med Homom in Borštom. Za prehodnost slikovite soteske, ki pa je že del zavarovanega območja Triglavskega narodnega parka, skrbi TD Gorje. Lani so ob vstopu v sotesko z gorjanske strani popolnoma prenovili sanitarije in tako izpolnili standarde, ki jih zahteva množičen obisk, obenem pa so zavarovali vode pred onesnaženjem. Obojega smo bili poleg TD Gorje veseli tudi v Javnem zavodu TNP in v KS Gorje.

Soteska Vintgar pa ni edino, s čimer se ponašajo Gorje. Tu je še niz naravnih znamenitosti, čudovitih razglednih točk, objektov kulturne dediščine, izhodišč za pohode in sprehode v okolico. Naj omenim samo Poglejsko cerkev, skalni spodmol z manjšo votlino, na obrobju vasi Poljšica. Iz Poglejske cerkve, ki je pomembno arheološko najdišče tudi v slovenskem merilu in sega v mlajšo kameno dobo (10-12.000 pr. n. š.), se obiskovalcu odpira tudi zares lep razgled na Gorje proti severovzhodu, pa na Deželo in Gorenjsko ravan proti vzhodu. Pogled se na jugovzhodnem delu končuje z blejskim kotom, na skrajnem severozahodnem delu pa s kopasto Pokljuko, iznad katere se dviga Debela peč z Rjavino in očakom Triglavom v ozadju. Prav zaradi tega zanimivega razgleda je možna tudi razlaga imena, kot jo je zagovarjal pokojni profesor in pisatelj Niko Košir, tudi sam zaprisežen Poglejec (prebivalec vasi Poljšica). Kaj je docela prav, najbrž ne bomo vedeli nikoli, dejstvo je, da je bila prav Poljšica skupaj z Višelnico in Bodeščami v južnem delu Blejskega kota jedro zgodnje poselitve. KS je s pomočjo Javnega zavoda TNP maja lani postavila informacijsko tablo, ki prča o pomembnosti tega arheološkega nahajališča.

Tomaž Bregant

Društvo BRIN in Triglavski narodni park

Društvo BRIN (Bovška Razvojna INiciativa) je bilo ustanovljeno konec januarja 2005. Združilo je več kot trideset povečini mlajših in izobraženih prebivalcev Bovškega. Njegov osrednji namen je obravnava ključnih problemov ekonomskega in družbenega življenja ter sodelovanje pri njihovem reševanju, poleg tega pa tudi odkrivanje razvojnih priložnosti in sodelovanje pri njihovi realizaciji. Vizija društva BRIN je, da bi postalo ključni povezovalni razvojni dejavnik na Bovškem.

Društvo je takoj po ustanovni skupščini izvedlo kratko raziskavo med člani in zunanjimi strokovnjaki z namenom odkrivanja ključne problematike življenja na Bovškem in iskanja možnosti za njihovo reševanje. Na podlagi ugotovitev raziskave je upravni odbor društva določil šest področij svojega delovanja: popotresna zakonodaja, prometna infrastruktura, Triglavski narodni park, mladina, podjetništvo in turizem. Z bovškim županom je bilo dogovorjeno, da se po potrebi organizira skupne javne tribune o posamezni problematiki.

Na začetku marca smo v društvu oblikovali posamezne delovne skupine. Skupino, ki se ukvarja s problematiko Triglavskega narodnega parka, vodi Fedja Klavora, sestavljajo pa jo Zdravko Kravanja, Marko Pretner, Zarko Mlekuž, Miran Drole in Matej Vranješ kot opazovalec. Njen osnovni namen je bil pripraviti ključna izhodišča društva BRIN k novemu zakonu o TNP, da bi zaščitili interese domačinov, ki živijo v parku.

Poznamo že spomenico in izhodišča za novi zakon o TNP od jeseni 2004, ki ga je v javnosti sprožila koalicija dvaindvajsetih nevladnih organizacij (KNO) s pozivom DZ in vladi RS, da se ga čim prej sprejme. Zavedali smo se, da moramo lastno stališče oblikovati kar najhitreje, ga predstaviti in potrditi v javnosti ter soočiti z izhodišči KNO.

Skupina je zato pospešeno delovala. Na javni

razpravi v Bovcu in na več sestankih skupine smo zbirali poglede o problematiki, ki izhaja iz dolgoletnega delovanja posameznih članov, pa tudi življenja ljudi v parku. V enem mesecu smo z oblikovanimi dilemami povabili vse zainteresirane na javno razpravo v Soči. Po burni izmenjavi zelo nasprotujočih si stališč smo se zedinili, da vsak član skupine pripravi svoje tehtne argumente "za parkovni status in proti njemu". Kasneje smo se v skupini poenotili, da park prinaša ljudem prednosti in da ni glavni "krivec" za nezadovoljstvo, temveč so to drugi, ljudem z obrobja nenaklonjeni zakoni in politike.

Maja smo postopoma oblikovali ključna izhodišča za novi zakon. Na prireditvi ob desetletnici Parka v Trenti 6. maja smo se predstavili in izmenjali poglede s članom KNO dr. Milanom Oražnom Adamičem. Dogovorili smo se, da po opravljeni razpravi v Zgornjem Posočju BRIN sooči svoja stališča s stališči KNO.

Z "dozorelimi izhodišči" smo 26. maja seznanili vse župane, strokovne službe, organizacije, društva in krajevne in druge skupnosti iz posoških občin. V plodni razpravi je bila potrjena smotnost delovanja BRIN-a in dopolnjena ključna izhodišča s sklepom, da je to prvič, ko so se vse tri občine s skupnimi pogledi pravočasno lotile priprave nekega zakona.

V nadaljevanju je bovški župan povabil k sodelovanju tudi gorenjske občine in zainteresirane organizacije. Predstavniki BRIN-a so naša izhodišča sredi junija predstavili sosedom na sestanku na Jesenicah. Kranjskogorski župan se je zavezal, da do 15. julija zbere stališča v gorenjskih občinah. Nato bi jeseni skupaj začeli z oblikovanjem in, upamo, čimprejšnjim sprejetjem novega zakona. To pa bo šele začetek trdega dela.

Dario Berginc, Fedja Klavora

Belarjevi dnevi

Sedmič po vrsti - Belarjevi naravoslovni dnevi 2005

Morda zveni samovšečno, toda po sedmih letih - Belarjeve naravoslovne dneve smo prvič organizirali leta 1999 - moramo neskromno ugotoviti, da gre za naravoslovne dneve presežnikov. Označujejo jih nezmanjšana vnema vseh, ki sodelujejo pri organizaciji, znova in znova izraženo zadovoljstvo udeležencev, vsako leto večja udeležba, sreča z vremenom skoraj brez izjeme, zmerne, le na podlagi vsakoletnih izkušenj dodane vsebine oziroma dopolnitve utečenega, premišljeno izbranega in sestavljenega programa, znova in znova obnovljena ali dodelana Soška pot, vztrajnost sponzorja in pomoč Prirodoslovnega muzeja Slovenije ter darila organizatorja. Še bi lahko naštevali, kajti od učiteljev, spremljevalcev udeleženih otrok in od nepristranskih opazovalcev dobivamo vedno znova pozitivne pripombe, spodbude in pohvale.

Vztrajamo. Cilji ostajajo vsa leta nespremenjeni. Belarjevi naravoslovni dnevi so predvsem namenjeni otrokom z območja TNP, da bi jim njihov izjemni in hkrati občenarodni park čim bolj približali, jim pomagali poistovetiti se z njim, kajti nekoč bodo morali znati z njim živeti. Namen je torej jasen: da bodo svoj park znali razumeti, upravljati in predvsem imeti radi.

Leta 2005, ko se je razmahnila dejavnost v okvirih mednarodnega projekta Eco ERA, so naši priljubljeni Belarjevi dnevi nenadoma postali mednarodni. Pokazalo se je, da so vsebine naravoslovnega dneva povsem skladne z vsebino omenjenega projekta. Temu primeren je bil odziv udeležencev iz Rezije oziroma iz sodelujočega naravnega parka Julijsko predgorje ter iz Narodnega parka Nockberge. K sodelovanju smo povabili še Narodni park Risnjak, čeprav ne sodeluje v projektu ERA, in dobili poleg vsakoletnih 800 otrok iz Slovenije nadaljnjih sto iz Italije, Avstrije in Hrvaške.

Osnovni program Belarjevih naravoslovnih dni ima vsako leto posebno dodano vsebino. To je skupna razstava, ki jo pripravijo sodelujoči otroci. V nadaljevanju etnološkega projekta spoznavanja kulturne dediščine pašnih planin, ki v organizaciji službe za izobraževanje in naravovarstveno vzgojo TNP že drugo leto poteka po osnovnih šolah iz okolice parka, smo razstavi namenili prav to vsebino. Z razstavo smo dosegli dva cilja, ki smo ju sicer predvideli že med potekom omenjenega projekta: zbiranje zapisov in zgodb iz življenja pastirjev ter ustvarjanje predstave o tem, kako pašne planine in življenje na njih vidijo in razumejo otroci. Na razstavi zbrano gradivo, ki ima visoko vrednost, bo podlaga za izdelavo knjižice o pašnih planinah, takih, kakršne vidijo otroci. Morda se bomo odrasli iz tega kaj naučili?

Strokovno vodenje po alpskem botaničnem vrtu Juliana, ki je del programa Belarjevih dni, je vsako leto znova odlično pripravljeno. Zahvala za to in poleg tega zahvala za prost vstop za vse udeležence Belarjevih naravoslovnih dni gre Prirodoslovnemu muzeju Slovenije.

Vsi udeleženi učenci in učenke so tokrat poleg nagrade vsakoletnega sponzorja Žita Gorenjke dobili v dar tudi poseben šolski zvezek, ki je nastal v programu projekta Eco ERA.

Poleg Prirodoslovnega muzeja Slovenije in sponzorja Žita Gorenjke pa se moramo javno zahvaliti tudi sodelujočim, predvsem naravovarstvenim nadzornikom TNP, za njihov izjemni prispevek, brez katerega bi Belarjevih naravoslovnih dni ne bilo.

Jože Andrej Mihelič

Po Triglavskem narodnem parku s pripovedkami, legendami in miti

Pripovedke, legende in miti nastanejo v spomin na posebne osebe ali dogodke iz preteklosti. Njihova vsebina ni vedno popolnoma resnična. Ponavadi se prenašajo iz ust do ust, iz roda v rod, dokler jih nekdo ne zapiše in tako ohrani za vedno. Vsaka država, pokrajina ali celo vas ima

kakšno svojo pripovedko ali legendo, ki pripoveduje o preteklosti in nas uči za prihodnost. Na upravi TNP smo se odločili, da park predstavimo tudi po tej plati. Veseli bomo, če nam kakšno, mogoče manj znano ali pa še posebej simpatično pripovedko pošljete tudi vi.

Ena najbolj znanih legend alpskega prostora je Zlatorog. Triglavski narodni park vključuje skoraj vse Julijske Alpe pri nas in tudi legenda govori o krajih, ki v parku resnično obstajajo. Simboli iz

Zlatoroga - gora, kozel in triglavska roža so od ustanovitve naravovarstvene nadzorne službe TNP leta 1981 tudi v znaku parkovnih nadzornikov. Kot je svoje vrtove varoval Zlatorog, tako za park skrbijo tudi naši nadzorniki. In sporočilo legende? Skriva se za zgodbo o čudovitem gorskem raju, belem kozlu, srčnem lovcu in neuslišani ljubezni - NARAVO MORAMO SPOŠTOVATI IN VAROVATI, SICER BOMO UNIČILI NJO IN SEBE.

Marjeta Albinini

Nagradna vprašanja

Če ste tokratno številko Sveta pod Triglavom prebrali, ne bi smeli imeti večjih težav pri odgovarjanju na 5 spodaj zastavljenih vprašanj. Izmed pravih odgovorov bomo izžrebali tri nagrajence, ki bodo prejeli:

1. nagrada: brezplačen družinski ogled Informacijskega središča TNP v Trenti & presenečenje v Koči pri izviru Soče.
2. nagrada: nahrbtnik in kapa z logom TNP,
3. nagrada: kapa z logom TNP.

Odgovore zapišite na dopisnico in nam jih najkasneje do 30. 9. pošljite na upravo TNP:

Triglavski narodni park,
Ljubljanska cesta 27, 4260 Bled.
NE POZABITE NALEPITI KUPONA.

K U P O N

1. Katero obletnico je v letošnjem letu praznovalo Informacijskega središče TNP Na Logu v Trenti?
2. Kdo je prvi uporabil ime "Triglavski narodni park"?
3. S katerih treh dolin se vidi Jalovec?
4. Kje so najštevilčnejši tropi gamsov v Sloveniji?
5. Kaj je novega v Vratih?

TRIGLAVSKI NARODNI PARK ZA VSAKOGAR - tudi za obiskovalce s posebnimi potrebami

Delo z obiskovalci je ena od temeljnih nalog vseh narodnih parkov po svetu. V tem smislu TNP upravlja Informacijsko središče v Trenti, park opremlja z informacijsko in usmerjevalno infrastrukturo ter ureja nekaj parkovnih poti. Informacijsko središče je prilagojeno obisku z invalidskim vozičkom, medtem ko je na terenu treba postoriti še marsikaj. Korak k približevanju in urejanju parka za to skupino ljudi je tudi projekt TRIGLAVSKI NARODNI PARK ZA VSAKOGAR, ki v letu 2005 poteka v okviru programa Mladi nadzornik TNP.

V okviru projekta smo od 10. do 17. julija 2005 v Trenti izvedli delavnico za mlade nadzornike in vrstnike na invalidskih vozičkih. Obiskali smo posamezne odseke Soške poti, Zapoudan, Prisankovo Ajdovsko deklico, predstavniki Ribiške družine Tolmin so nam povedali veliko novega o endemni soški postrvi, šteli smo promet in anketirali obiskovalce. Največji dosežek je bila poleg druženja in medsebojnega učenja ureditev približno 100 metrov dolgega odseka Soške poti

od vršiške ceste do Kugyjevega spomenika, kamor je sedaj mogoče priti z električnim in navadnim invalidskim vozičkom.

Marjeta Albinini

OBČINA KRANJSKA GORA
PLANINSKO DRUŠTVO DOVJE MOJSTRANA

Parkiranje v dolini Vrat

Vrata so najmogočnejša dolina na severni strani Triglava. Mnoge naravne znamenitosti in bogata kulturna krajina pod mogočno severno triglavsko steno ter številne možnosti za izlete in planinske ture že dolgo vrsto let privabljajo v dolino mnoge obiskovalce. Množice obiskovalcev pa nemalokrat povzročajo tudi težave in obremenjujejo naravno okolje v Triglavskem narodnem parku. Težave se kažejo predvsem v prometni preobremenjenosti doline Vrat. Varovanje narave in omogočanje obiskovanja parka je odgovorna naloga, ki pa zahteva tudi nekatere ukrepe. Urejanje mirujočega prometa - parkiranja - je prav gotovo eden od takih prednostnih ukrepov. Edino večje urejeno parkirišče v dolini je pred cestno zapornico nekaj sto metrov pred Aljaževim domom. Z željo po prostorski ureditvi parkiranja in zmanjšanju okoljskih obremenitev je Občinski svet Občine Kranjska Gora sprejel Sklep o določitvi območja urejanja prometa in višini parkirnine za urejanje parkirišča pred zapornico v Vratih (UVG 21/04). Ta sklep na podlagi pogodbe z Občino Kranjska Gora izvaja Planinsko društvo Dovje Mojstrana. Pobrana parkirna bo namenjena izvajanju redarske službe, čiščenju parkirišč, postavitvi in vzdrževanju sanitarnih kabin ter pripravi za celostno urejanje prometa v dolini Vrata. **Parkirni režim se v letu 2005 izvaja od 15. julija do 15. septembra, in sicer od 5. ure zjutraj do 18. popoldne, cena parkirnine za osebne avtomobile pa je 500 tolarjev.**

Martin Šolar

VIŠINA PARKIRNINE PARKING TOLL	
	300 SIT
	500 SIT
	800 SIT
	2500 SIT

Poletje v parku - kako lahko pomagamo ohraniti naravo

Julijske Alpe in z njimi Triglavski narodni park že dolgo sodijo med najbolj obiskane destinacije v Sloveniji. Pokrajinske značilnosti so privlačen cilj za obiskovalce, ki v park največ prihajajo prav poleti. TNP je, tako kot vsi narodni parki na svetu, namenjen varovanju narave in kulturne krajine, obenem pa je namenjen tudi obiskovalcem.

Triglavski narodni park je območje zavarovane narave. To pomeni, da tu, zaradi varstva narave, veljajo posebna pravila vedenja. Obiskovalci parka vstopajo v najbolj občutljivejši svet naravnih ekosistemov, zato naj naravo doživljajo tiho in mirno ter jo ohranjajo za naslednje rodove. Izlet v park naj pomeni doživeto in poglobljeno spoznavanje vrednot tega prostora. V parku delujejo naravovarstveni nadzorniki. Ti so obiskovalcem in prebivalcem parka v pomoč, saj jim dajejo najrazličnejše informacije, obenem pa nadzorniki tudi povedo, česa se v parku ne sme početi. V primeru neupoštevavanja pravil obnašanja lahko nadzornik kršitelja tudi kaznuje.

Spoštovani obiskovalci, želimo, da bi se v Triglavskem narodnem parku počutili dobro in se vanj še vračali. Bodite nemoteči gosti, ki v naravi ne puščajo nobenih sledov in iz nje ničesar ne odnašajo.

Martin Šolar

